

de groote delegatie opderzoek, eeren, onderzoeven, kerken wel laten en wel zoodat deze kunnen doen, de Generale voorgesteld deling komt? Indien de voorbereiding nodig hebben, goed en deugden zaak deze aan keurstemtaat het dan egatieve broederen met n o.l. afzonken worden, waar het pas deel. laatste vraag, indien een raadstembetal kon verkan worden, als om met een reden ouden.

Religie.

de *Heraut* een meerder Christus' kerk, Opziensers en t te scherp en, omdat de welstand van ar inverbande kerken, en t haar onder-Verkiezing in ke te worden iddelburg was desaan gaande nen van anrijdsvraag van — een volkwerdrijven — tuurlijke wijze h ook op het mbtelijke ver-

kan men ten verwijzen dan ding in Art. 4, nordening die eerde begin-erkenordening een kind van dan één punt heerscht volh of der beginseod der tijden. it de beginsing even noodde vraag niet indigheeden en tot zulk een egzame wiziens op wijziging sandingen. t waarvan ten a is gelukkig

Calvinisme zijn s het er over ersonen aan te mbt zal leggen *Kerk in haar*

r heerlijkheid. enig bisschop

te, te verstaan n de geloovi- n nog niet in- e bijeenverga- plaats. t geen ambts- r van elders. de deze twee ut- van de per- anaanwijzing, ng der kerk- ing zegt dan t dat Dienaren Diakenen be- loor wettelijke

en, ook niet in de man te kerk zelf heeft het ambt te be- sonen voor het

ontvangen dan ristus legt de r middel van r ter plaats, t geen ambts- r van elders. de deze twee ut- van de per- anaanwijzing, ng der kerk- ing zegt dan t dat Dienaren Diakenen be- loor wettelijke Formulier van bekent wette- dien van God t uitdrukking t woord *kerk* klijk aanduidt, g van de kerk

door een van haar organen, maar door de gemeente zelve. Hierin stond men dan ook zoo vast, dat niet alleen Calvijn en Voetius, maar even- zood Turretin, à Brakel, Spanheim, De Moor e. a. zich in dezen geest uitspreken.* Prof. Bernard de Moor geeft zich zelfs nog de moeite, dit punt breedvoerig vast te stellen en te beoogden.

Zijn eerste stelling is die van à Marck, dat het recht en de macht van roeping niet bij de opziensers rust, maar bij het lichaam zelf der gemeente; en ten bewijze hiervoor beroept hij zich op het gebruik in den apostolischen tijd, gelijk ons dit blijkt uit Hand. 1: 23, Hand. 6: 3, 5, 6, Hand. 14: 23, Hand. 15: 22, 25, 1 Cor. 16: 3, 2 Cor. 8: 19 e. a. Ten tweede verklaart hij, dat het aldus volgt uit den aard van het ambt; het ambt toch is er om de gemeente, en niet de gemeente om het ambt. Is nu het ambt er in hute en ten dienste van de geheele gemeente, zoo volgt dat ook bij de geheele gemeente het recht en de macht moet zijn, om tot het ambt te roepen. Cf. 1 Cor. 3: 22, 2 Cor. 4: 5.

In de derde plaats wijst hij er op, dat op de geheele gemeente de plicht gelegd is, om tusschen valsche en ware leeraars te onderscheiden (Gal. 1: 8, 1 Joh. 4: 1, 2 Joh. 8: 10). En dit nu kan niet, zegt hij, tenzij ook de geheele gemeente recht van roeping hebbe.

En in de vierde plaats bewijst hij zijn stelling door een beroep op de oude kerk-historie, waaruit blijkt, dat nog in de 2e en 3e eeuw dit beginsel in de kerk van Christus leefde, gelijk zulks door Calvijn, Cave, A. Altmg, en Turretin is aange- toond.

Dit nu hoorende zoudt ge dus verwachten, dat De Moor nu ook den strijd voor de vrijheid der kerken tegen het stelsel van cooptatie zou hebben aangebonden, en zich verzet zou hebben tegen het systeem, om feitelijk de beroeping en benoeming toch weer aan den kerkeraad over te laten.

Maar, ellacien, hoe ge u in die verwach- ting ziet teleurgesteld. Verre van dien word nu, na dit krasse en stillige betoog, door hem geleeraard, dat dit alles wel zoo is, maar dat zulk een macht en bevoegdheid, voor wat de uitoefening er van betreft, zeer wel door af- stand, hetzij deze stiliygend of uitdrukke- lijk hebbe plaats gehad, op anderen kan overgaan.

En door dit gevaarlijk beweren komt hij dan op eenmaal tot de stelling, dat dit recht van beroepen thans feitelijk weer overgegaan is in de handen van den kerke- raad, der collatoren, of zelfs van de Overheid.

Wel verblijft er dan aan de gemeente nog altoos iets. De gemeente zal als er bedenking rees, die bedenking kunnen in- brengen. Maar of die bedenking gegrond is, zal weer niet de gemeente, maar kerke- raad of classis beoordeelen. En is deze het niet met de gemeente eens, dan be- taamt het der gemeente te berusten.

Dit nu is eenvoudig stuitend en er- gerlijk. Ge begint met op den voorgrond te stel- len, dat de Koning der kerk deze macht en bevoegdheid in den boezem der ge- meente heeft gelegd, en nog legt. Ge erkent dat in de dagen der Apostelen dienovereenkomstig gehandeld is, en dat de Christelijke kerk in haar zuiverste periode evenzoo handelde. Ook geeft ge toe, dat de aard zoo van het ambt als de natuur der kerk het aldus eischen.

En nu dit alles in beginsel schoon en zuiver te hebben beleden, keert ge nu op eenmaal heel de zaak, voor wat de practijk aangaat, in haar tegendeel om, en verdedigt een standpunt, dat medebrengt om de gemeente feitelijk zoogoed als geheel van de zaak uit te sluiten, de aan haar van Christuswege gegeven macht op een kerkeraad, een col- lator of magistraatspersoon over te dragen, en haar hoogstens een recht van inspraak te blijven geven, dat wederom niet door haar, maar door een andere macht zal berecht worden.

En welke is nu de schoone theorie, waar- door dit wordt goedgepraat? Zie onze Koningin heeft recht op de kroon. Niemand dan zij kan die dragen. Maar de uitoefening van de regeermacht heeft op dit oogenblik niet zij, maar haar Moeder. En zoo nu ook wordt hier de stelling aange- nomen, dat wel aan de gemeente de hoogste macht onder Christus toekomt, maar dat de uitoefening van die macht haar niet, maar wel aan kerkeraad, collator of magistraat behoort.

Maar natuurlijk bij de gemeente kan niet gelijk bij de Koningin sprake zijn van min- derjarigheid. De gemeente der geloovigen is mondig. Hier moest dus een andere uit- weg worden gevonden. En dien uitweg zocht men hierin, dat de gemeente ondersteld werd van de uitoefening van deze macht afstand te hebben gedaan.

Fraaie theorie! Alsof de gemeente van Christus, die van haar Koning deze macht ontving, ooit recht zou hebben, deze macht op een ander over te dragen.

Zulk een overdracht laat zich denken, als de opdracht van bevoegdheid van een mensch uitgaat, die gebrekloos oordeelt en daarom zich vergissen kon. Maar hoe dit aan te nemen, waar Christus deze toebe- deeling van macht schenkt. Hij die zich niet kan vergissen.

Maar bovendien, wie zou hier hebben overgedragen, gesteld al dat er overdracht kon plaats hebben? Toch nooit anders dan de op een zeker oogenblik de ge- meente uitmakende leden voor wat hen persoonlijk aangaat.

Zelfs dat geven we niet toe en achten het rechtens onoverdrijfbaar. Immers als 100 personen saam zekere macht bezitten, hebben de 51 niet de be-

voegdheid, om van de 49 die er tegen zijn, de bevoegdheid over te dragen. Hiermede toch zoudt ge aan de meerderheid een geheel nieuwe bevoegdheid ver- leenen, die haar niet is toegekend in haar qualiteit.

Voorts wisselt dit personeel gedurig. Er sterven er, en er komen er bij. Zoo kan de meerderheid van dit jaar, reeds een vol- gende jaar minderheid zijn.

Maar ook al brengt ge dit alles niet in rekening, toch staat het boven alle be- denkning vast, dat de gemeente in de 15de eeuw nooit macht had, om over de rech- ten der gemeente in de 17de, 18e en 19e eeuw te beschikken.

Om van overdracht te kunnen spreken, ge- steld altoos dat deze mogelijk ware (wat wij betwisten), dan zou er toch een be- hoorlijk stuk moeten bestaan, waaruit bleek, dat de gemeente, in wettige samenkomst opgeroepen, twee- of driemaal in elke eeuw deze overdracht gedaan en bevestigd had. Maar neen, ook daar weet men niets van. Nooit is de gemeente opgeroepen om hierover te handelen.

Nooit heeft ze er zich over uitgesproken. Er is geen stemming geweest, er bestaat geen stuk, en er bestaat geen vernieuwing van overdracht.

En dat alles dekt De Moor dan evenals zijn voorgangers, enkel door de ergerlijke fictie, dat de gemeente *stilzwijgend* haar macht overgedragen heeft.

Op die wijze is er met deze door Christus verleende macht een droef spel gedreven.

Doch hierover een volgend maal meer.

Belijdenis.

Een correspondent vraagt ons of de kerke- raad toch eigenlijk wel tot het heilig Avondmaal mag toelaten, wie niet toont geestelijk leven te bezitten. Hij schrijft ons:

Naar aanleiding van de *Heraut* No. 997 over het door u geschreven stuk "Waterlooe wol- ken", werd het mij een behoefte een uitgebreid- verklaring te mogen verneemen. Tot dat einde wend ik mij beschieden tot u, wijl door het lezen van de *Heraut* mij veel duidelijk is ge- worden.

Gij zegt: »de kerkelijke tucht kan water- loten afsnoeien, en wat krom groeit recht wor- den. Edoch alleen maar wat voor oogen is, wat uitkomt en openbaar is." En dan laat zij vol- gen: »wat de kerk niet kan", namelijk den sie- lstaat keuren, het hart doorsnoeien, enz. enz.

Nu vraag ik u, wat voor keur valt onder het bereik der kerk: voor leden die belijdenis wens- chen te doen, of voor menschen die zich bij de ge- meente aansluiten? Dit vraag ik, omdat de kerk vaak zoo bitter teleurgesteld wordt. Wanneer dezulken voor den kerkeraad belijden en zeggen: ik heb lust om God te dienen, en er valt in het gemeen genomen om hun gedrag niets bij- zonders aan te merken, moet de kerkeraad dan op zulke wenschen het zegel drukken? Mag ik nu mijn gedachte hiervan zeggen? Het komt mij voor, dat er zoodoende te veel mede door- sluipst, en de kerk al meer gelijkvormig wordt. Zou dan van menschen, waar God zijn werk in begonnen heeft, kunnen gezegd worden: wij weten niets van die menschen te zeggen, daar de H. Schrift zegt, dat een licht op een kandelaar en een stad boven op een berg niet verborgen kunnen zijn, en ook gij schijnt als lichten in 't midden van een krom en verdraald geslacht.

Het schijnt mij toe, dat het op Openb. 3: 16 lijkt: »Omdat gij koud noch heet zijt, zal ik u uit mijn mond spuwen." Men ziet maar al te dik- wijls, wanneer er belijdenis gedaan is, dat er naar geen Sacramenten wordt omgezien, tenzij ze in het huwelijk treden, en dan alleen het Sacrament van den H. Doop. Verder jaren achterteen niet naar het H. Avondmaal omsien, en dan nog durven zeggen: »ja, maar ik ben niet bekeer- daar behooren alleen bekeerde menschen." Moet zoo iets nu voor een waterloot of iets dat krom groeit beschouwd worden? Het was mijn hart- wensch, ja mijn bede, het oordeel van de Redac- tie te mogen verneemen.

De bezorgdheid die uit dit schrijven spreekt, is ook de onze. Edoch op andere gronden. Zeker mag de kerkeraad niemand tot het heilig Avondmaal toelaten, bij wien zich niet keenteekenen van het geestelijk leven openbaren.

De vraag is alleen maar, welke zijn die keenteekenen? En daarop is geen ander ant- woord te geven, dan belijdenis conform de waarheid, en wandel conform de belijdenis. Waar deze ontbreken, mag men niet toelaten. Doch verder gaan, en in het hart indrin- gen kan men niet. Niet de kerkeraad, alleen God is Kenner van het hart. Evenmin mag men den grond van gees- telijk leven bij allen geijk stellen. Bij een jongmensch van 16, 17 jaar is het hiermede anders gesteld dan bij een volwassene in de genade. En ook, naar ieders temperament en karakter is, is dit anders bij een zwijgend, stil karakter dan bij een gevoelig mystiek, veel uitsprekend persoon.

Het kwaad zit dan ook veeleer daarin, dat de kerkeraad de tucht niet handhaaft. Wie belijdenis deed, is verplicht ten Avond- maal te komen. En doet hij dat niet, dan verraadt hij daardoor allicht, dat er iets in hem schuilt en gehandhaafd wordt dat ver- keerd is.

En dit nu gaat tegen het Gereformeerde stelsel in. De tucht is aan de kerk gegeven, juist om toe te zien en zorg te dragen, dat een kerk die bij het afleggen van Belijdenis alleen naar uitwendige teekenen oordeelen kan, dan ook daarna tusschenbeide trede bij elk lid der kerk dat in het uitwendige zijn belijdenis verloochent of in verdediging brengt.

En het is volkomen waar, dat de kerk met nieuwe ellende bedreigd wordt, zoo de kerkeraad hierin zich slap aanstelt. Dan wordt hij een doorbrenger van de kerk.

Johannesburg.

Ook te Johannesburg is een Gereformeerde kerk, maar nu altoos zonder Leeraar, en herhaaldelijk beroep in de republiek uit- gebracht mislukt.

Daarop is door den kerkeraad voorge- steld, om een Leeraar uit Holland te be- roepen.

Dit voorstel is in een vergadering der gemeente behandeld op 10 Februari j.l., en de notulen dezer vergadering, die men ons verzondt, zijn van dezen inhoud:

Vergadering der gemeente met den kerkeraad zonder den consulent.

Alle kerkeraadsliden zijn tegenwoordig. Ouderling Duvenage fungeert als voorzitter en opent de vergadering met Psalmgesang (133: 1) en gebed. De voorzitter spreekt zijn leedwezen uit, dat onze consulent, Ds. Postma, niet aanwezig kon zijn, omdat hij naar Rustenburg moest voor ker- kelijke zaken en diensten der gemeente. Verder maakte hij de gemeente met het doel der samen- komst bekend, n.l. om de gevoelens der gemeente te vernemen aangaande het beroepen van een herder en leeraar. Omdat de gemeente zien kan, hoe de kerkeraad in deze van gevoelen is, wor- den de notulen der kerkeraadvergadering van 24 Januari l.l. voorgelezen. Nadat Br. Duvenage het nog een weinig heeft toegelicht, wordt aan de gemeente gelegenheid gegeven er over te spreken.

Br. W. de Klerk zegt, dat er niets beters is dan wat door den kerkeraad gedaan is; ik kan mij er volkomen bij neerleggen; de zaak is dringend.

Br. J. H. Kruger vraagt, of de gemeente bij machte is, om een predikant over te laten komen, daar er nog al veel kosten aan verbonden zijn.

De voorzitter zegt, dat er hoegenaamd geen zwarijden zijn, daar hem reeds door versche- dene belangstellenden geld is toegezond om de overkomstkosten te betalen; daar zoo de kerke- raad voor zorgen.

Br. S. Venter vraagt, of men zich nu verbindt te gaan, om een predikant uit Holland te be- roepen.

Hierop antwoordt de voorzitter, dat er van geen verbinding sprake is. De kerkeraad heeft alleen de gemeente bijeengeroepen, om haar gevoelen omtrent deze zaak te hooren. Als een predikant beroepen wordt, is en blijft het eene vrije ver- kiezing.

Met algemeene stemmen verklaart de gehele gemeente er zich voor, om een herder en leeraar uit Holland te beroepen. Aan Ouderling P. C. Duvenage en Ouderling T. J. van der Walt wordt opgedragen met de kerk in Nederland te cor- respondeeren, zoo spoedig mogelijk te handelen en de gemeente dadelijk in kennis te stellen met het antwoord.

Ouderling Kruger sluit met Psalmgesang (103: 1) en gebed.

P. C. DUVENAGE,
Ouderling.
T. J. VAN DER WALT,
Ouderling.

Gecommitteerden hebben zich daarop in verband gesteld met Ds. J. J. de Visser, te Amersfoort, door wiens volijverige be- moeding we van harte hopen, dat spoedig een Leeraar uit ons midden naar Johannes- burg ga, die zich daar in Gods kerk be- toone de right man on the right place.

Het schrijven van Gecommitteerden aan Ds. De Visser houdt, onder meer, dit in:

Dientengevolge wenden wij ons tot U.Eerwaarde, met eerbiedig en dringend verzoek, zoo goed te willen zijn, om ons toeh met raad en daad bij te staan, ten einde die gewichtige en belangrijke zaak te bevorderen. Zoo is het, dat wij mit deze U.Eerw. verzoeken, met overleg van godvreedende en bekwaame mannen zoals Dr. A. Kayper en Professor M. Noordtje, te zien naar twee of meer godvruchtige leeraars, die gewillig zullen zijn, indien alhier beroepen, tot ons over te komen als herder en leeraar, en ons dan zoo spoedig mogelijk hun volle naam en adres te willen zenden, zoo spoedig mogelijk, daar de toestand hier zeer ernstig en dringend is. De algemeene gewoonte der Gereformeerde kerk hier te lande bij het kiezen een leeraar enz. geschiedt door vrije stemming der gemeente.

45. Wij achten het van belang, om U.Eerw. ook te doen weten, dat de kerkeraad met de gemeente beloofd den leeraar, die alhier beroepen wordt en tot ons overkomt, £ 300 per jaar als salaris met vrije woning te geven, en ingeval er een leeraar uit Nederland beroepen wordt Z.Eerw. reiskosten tot hier te betalen.

46. Wij achten het ook noodig, om U.Eerw. in kennis te stellen met het ontstaan van den toestand deser gemeente. Door goddelijke voor- zienigheid is alhier in de laatste twee jaren de gemeente tot een aanzienlijk ledental bij elkander gekomen van alle deelen des lands, zelfs ook uit Nederland; dezen zijn meest allen behoeftigen en armen. Door gebrek aan leera- ren is de bediening in de geestelijke belangen zeer slap geweest, al worden wij soms een enkel maal bediend wanneer de eene of andere leeraar daartoe de gelegenheid heeft. Het is gebeurd, dat wij tien maanden achterteen geen Avondmaalsbediening hadden; even treurig is het ook met huisbezoek en catechisatie aan de kinderen gesteld. Er zijn zeer verschillende soorten godsdienstigen, zoals o. a. het Heille- ger, de Wederdoopters, enz., die velen achter zich sleepen door vleiende redenen en aange- name muziekbedenen, aan wie als reeds van onze ledematen aangesloten zijn. Het is opmerkelijk te zien hoe dat menschen van allerlei slag, ook van de onzen, bij tallen 's avonds van de eene godsdienstoefening naar de andere (die zelfs op markten en straten verricht worden) gaan. Duidelijk is het op te merken, dat er een honger en dorst is naar de zuivere verkondiging van Gods Woord. Verder kunnen wij met vrijmoedigheid verklaren, dat over het algemeen de behoefte en gebrek aan leeraars in Zuid-Afrika groot is. Daarvan getuigen de verslagen der gemeenten in de laatste algemeene vergadering alhier in de Zuid-Afrikaansche Republiek zeer duidelijk, waarvan eersterondergeteekende lid was.

Belangrijk is het ook aan U.Eerw. mede te deelen, dat er een geest van ontwaking onder kerkeraad en gemeente duidelijk is op te merken. Als één man zijn allen voor een predi- kant uit Nederland. Wij gelooven op vaste gronden, dat dit door des Heeren besturing plaats vindt; en niet alleen te Johannesburg, maar van verscheidene andere plaatsen wordt ons gevoelen gedeeld en ernstige belangstelling getoond, waardoor wij zeer veel versterkt worden.

Wij hopen en vertrouwen, dat de toestand, die bloei en de vooruitgang der Gereformeerde kerk hier te lande n in de geheele moederkerk in Nederland op het hart ligt in het belang van Gods

Koninkrijk. En wij bidden, dat onze Heere en Koning U.Eerw. en den broeders die u hulp ver- schaffen en ons het noodige licht en de leiding des Heiligen Geestes schenke, om een waar god- vruchtig en getrouw herder en leeraar hier te krijgen, tot heil en zaligheid van zielen en tot opbouw van des Heeren duur gekochte kerk.

De aanwijzing die te doen staat kan ge- wichtig wezen.

Te Johannesburg zal de dienst zwaar zijn, en wie er heengaat kan in velerlei ver- drinking komen. Maar er staat tegenover, dat wie gaat in de kracht zijns Heeren, mede een werktuig in zijn hand kan zijn, om het goede element in de Transvaal te versterken.

Afval der heiligen.

In het *Reform. Maatschrift* voor Bent- heim, no. 1, wordt de stelling ontwikkeld, dat wel de *uitverkorenen* zeker zijn van hun zaligheid, maar dat men niet zeggen mag, dat de heiligen niet afvallen kunnen.

Is dit iets anders dan een spelen met woorden?

Het woord »heiligen" kan gebezigd wor- den van alle leden der zichtbare, geinsti- teerde kerk (zie 2 Cor. 1: 1; Ef. 1: 1 enz.). In dien zin nu genomen, beweert niemand noch heeft ooit iemand beweerd, dat de »heiligen" niet kunnen afvallen.

Maar men kan ook van »heiligen" spre- ken, als van de zoodanigen die wedergebo- ren en tot waarachtige bekeering gekomen zijn, krachten hun uitverkiezing, en als vrucht daarvan, en in dien zin verstaan, is dus »heiligen" met »uitverkorenen" eensluidend, en is het de ongerijmdheid zelve, dat de heiligen *wel*, maar de uitverkorenen *niet* zou- den kunnen afvallen.

Erger wordt dit daarentegen, als de schrij- ver zegt: »*aber auch wirklich Bekehrte können abfallen.*" Schijnbekeerden, ja. Dit toont Judas. Dat bewijst Hebr. 6.

Maar wie dit ook verklaart van »*werke- lijk bekeerden*," weerspreekt de Gerefor- meerde belijdenis in het aangezicht, en be- hoorde den naam van *Reformiert* in den titel van zijn blad te schrappen.

Reoensie.

Vergunne men ons uit de jongste penn- vrucht van Prof. Mr. D. P. D. Fabius, dat onder den titel van *Huiskamer en Keuken* bij den uitgever Donner te Leiden het licht zag, dit slot van de eerste schets aan onze lezers voor te leggen.

Met het loslaten van Gods Woord ontzok het richtsnoer voor den bouw van het huisge- zin; de grondslag van het gezag en de gehoor- zaamheid. Kinderen kan men tadelijk met zekere macht nog toe onder houden, beteugelen. Maar hoe inderdaad het gezag is ondermijnd, komt duidelijk uit, voor zoover men van eigenlijk gezag over de dienstdoeners steeds meer aarzelt te spre- ken, en het materieel steeds meer over de vrouw bij velen tot belaching werd, die eerst van de Ge- nente leerden gegiegelen over het »neke", dat het hoofd doet draaien. Maar ook tegenover de kinderen moet, waar geen beroep op Gods ordwilning meer gedaan kan worden, het antwoord nuthijven op de vraag naar den grond van een gezag; dat niet, ethisch, afhankelijk wordt ge- steld van hooger wijsheid of zedelijke voortref- telijkheid.

Ja, voor het gansche leven ontbreekt met het ter zijde stellen van Gods Woord de gemeen- schappelijke basis, waartoe alle geschil, alle on- derlinge moeijelijkheid kan worden teruggebracht, wier uitspraken worden erkend als de autoriteit waarvoor allen hebben te buigen.

Waar bij Gods Woord wordt geleefd, is de weg tot vertrouwelijkheid gebaad. O, er is eene schuchtheid, zonder welke vertrouwelijkheid ophoudt vertrouwelijkheid te wezen. Wie met de eerste den beste de intiemere dingen des levens bespreekt, is niet bij uitstek vertrouwelijk, maar kent de ware vertrouwelijkheid niet; heeft niets te vertrouwen.

Zonder vertrouwelijkheid kan geen huiselijk leven bloeien, want de innigheid is daarvan het merg. En toch wordt zij benimmerd, wanneer de vrees bestaat, dat straks het richtsnoer zal ontbreken om in die wereld van terheid den weg te vinden; de ander zoo weinig van wat ons in de diepere diepten vervult te verstaan, dat zijn antwoord is als de nachtvoorst over den nauw gepeenden bloesem; onze verkeerdheid, die openbaar zou worden, eene peillooze kloze zal doen breken.

Gods Woord werpt zijn schijnfel ook over die fijner deelen van het geloofsleven, die een mensch zoo vaak huivert te betreden, en waar wij toch moeten komen, zal niet reeds onder men- schen alle edeler plant van liefde en vriendschap vermageren en verwelken. Gods Woord, dat den laatsten bodem van het hart ontdekt, doet ook verstaan wat omgaf bij den naaste, en wie bij het licht van Gods Geest leerde inzien, dat in den mensch geen goed woont, en de kiem van alle zonden in ieders hart wordt aangetroffen, die verhoorvaardigt zich niet tegenover anderer zonden, maar leert ook daarin slechts eigen hart beter kennen, en danken, niet daarvoor dat hij niet is als de tollenaar, maar dat, ofschoon hij is evenals deze, alleen genade hem bewaard heeft voor het uitbreken van de boosheid.

Waar Gods Woord de grondslag van het leven is, en saam wordt neergeknield voor den troon van Gods genade, kan en moet het komen tot ontlasting van het hart, en worden die verborgen zijlebanden gevlochten, die voor een rijk huiselijk leven even onmisbaar zijn als de in den grond verscholen fundamenten, die nochtans de gansche woning dragen.

Maar zij het dan ook verstaan door wie nog aan den Bijbel de beslissing laten voor het gansche leven, ja, door wie erkennen, dat in de gezuiverde belijdenis der Gereformeerde kerken ook het pad is geteekend, dat voert tot de ge- zondste en diepste mystiek, dat allereerst van die gezamen ook deze vrucht van hun belijden wordt verwacht, dat het huiselijk leven welig bloeit en de huiskamer geerd wordt als een der rijkste zegeningen, die God in dit leven aan zijne schepelen geeft.

Dit korte citaat uit den rijken inhoud lokke tot lezing van het geheel uit, en waarborgt aan den lezer den ernst van heel het stuk.

Just ons Gereformeerde volk heeft er behoefte aan, dat het ook op dit huiselijk terrein dieper wordt ingeleid, terugkeert tot juistere opvatting, en leere verstaan, hoewel meer er achter het gewone leven schuilt, dan de oppervlakkige denker weet.

Het Calvinisme komt niet van boven af naar het volk, maar klimt uit het volle leven op.

En juist daaruit verklaart het zich, hoe een hoogleeraar in de rechten van de Vrije Universiteit zich tot zulk een onderwerp voelde aangetrokken.

Samensmelting van A en B.

In Serooskerke gaf de ineenmelting van A en B aan een broeder deze zielsluiting in de pen:

Komt, Broeders en Zusters, Jehovah de lof,
Voor 't goede onze Kerken betoond.
Een danklijk rijt' op tot zijn eer uit het stof,
Ous wacker moed met zegen bekoond.

Wij waren vereenigd en nochtans gedeeld,
Wij leefden gescheiden, niet waar?
Maar God heeft genadig de breuken geheeld,
En wij smolten saam met elkaar.

God heeft het gebed zijner kind'ren gehoord,
In weerwil al onze schuld
Werd leiders aanslag des boosen verstoord,
En zien w' onze wenschen vervuld.

Nu slaan wij te samen de handen ineen,
Niet sprekend van A of van B.
Wij weten, die zondige toestand verdween,
En daarvoor kwam liefde en vrot.

Nu dragen w' elander bij alle gebrek,
Verwendt elk vroeger verwijt.
Onszelven steeds wachtden in daad en gesprek
Voor alles wat scheurt en wat scheidt.

Nu kweeken wij, schoon ons de wereld belacht,
Ja, met on' ineenmelting spot,
En nieuwe verborking begeert en verwacht,
Steeds liefde uit liefde tot God.

Nu waken en bidden we allen te saam,
Voor d' eer en het heil van Gods Kerk.
En slaan ook, ofschoon in ons zelf onbekwaam,
De handen enparig aan 't werk.

Het overige van deze bezielde ontboezening vindt wie het lezen wil in de *Zuider Kerkbode*.

Die het zong is J. Schout.
We zouden zeggen, een lied waar gang
in zit, en dat men in alle nog gesplitste
kerken ter stichting elander wel voor
mocht zingen.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Voor onze *Leesbibliotheek*, van Mevr. de Wed. B. de B. te A. een pak *Herauten* en boeken.

Uit de Pers.

In het *Tijdschrift voor Geref. Theologie* biedt de redactie ons ditmaal een opstel van Dr. L. WAGENAAR over *Johan Fontanus*, Geldlands hervormer; van den heer Ar. NOORDTJE over *Bezendende Verschijnselen* op het gebied der Oud-Testamentische Critiek; van Ds. E. F. H. WOLF over *Mischa 5: 12*; en van Prof. BIESTERVELD, behalve recensieën, een verwijzing naar *Prof. Euckens' oordeel over Calvijn*.

Van deze laatste studie zegt Prof. Biesterveld:

Dr. A. Zahn schreef in het »Vorwort" voor zijne »Studien über Johannes Calvin, die Urtelle katholischer und protestantischer Historiker des 19. Jahrhunderts über den Reformator": »die Zeiten sind vorüber, wo Calvin ein vergessener und verlaterter Mann war."

Dit is volkomen juist geoordeeld. Meer en meer begint men in onzen tijd de betekenis van Calvin te erkennen, en wordt zijn beginsel beter gewaar- deerd, ook door hen die niet tot de Calvinisten willen gerekend worden.

In 'n gewoont verkie geeft Dr. Zahn het oordeel van bekende mannen in deze zeeu over Calvin. Volge hier het oordeel van Prof. Rudolf Eucken (niet in de serie van Dr. Zahn opgenomen).

Prof. Rudolf Eucken van Jena, schreef die *Lebensanschauungen der grossen Denker. Eine Entwickelungsgeschichte des Lebensproblems der Menschheit von Plato bis zur Gegenwart* (Leipzig, Verlag von Veit & Comp.). In dit jaar verscheen de tweede omgewerkte druk.

Op pag. 287 spreekt hij over Calvin, na eerst te hebben gehandeld over Luther en Zwingli. Hij zegt, dat bij Calvin de grondloos van het Gerefor- meerde Christendom in andere kletschakeering verschijnt dan bij Zwingli. Hij de natuur van Calvin, geproepen tot heerschen en organiseren, regeert een strenge systematiek en eene ijeren consequentie; alle onderscheiding moet zich in een enketen ge- dachtenbouw »glijdemaasig" invoegen. Maar niet slechts de vorm, ook de grondgedachte is veranderd. De denkwijze wordt theoretischer naar de manier van Augustinus; de eere Gods is de centraal-idee; alle creatuur moet de heerlijkheid Gods dienen; het is de wil Gods die over alles op een voor den mensch raadslachtige wijze beschikt. Alle twijfel en alle natuurlijk zelfvertrouwen is hier zonde tegen de majesteit Gods; alle leven van den mensch mag alleen Gods gewijd zijn, gelijk het Hem van huis uit toebehoort; God werkt overal direct, zoodat er geen secundaire oorzaken en geen menscheijk tusschenkomst noodig is; ook den cultus moet alles verre blijven wat het zuiver geestelijk wezen in het zichtbare neertrekken kan.

Daarbij wordt ook hier de »Thaätigkeit" van den individu ten volle gehandhaafd, ja zelfs nog versterkt (in onderscheiding nl. van Luther.) God zelf wordt als de hoogste en onophoudelijk werkende activiteit begrepen; daarom moet ook de dienst Gods die van een arbeidzaam leven zijn.

Maar die »Thaätigkeit" verliest hier den trek van zonnige vrolijkheid, dien ze bij Zwingli heeft; zij ontvangt een streng, waarmoedij, duister karakter; het leven wordt een harde en rustloose strijd voor de doeleinden Gods. Alles wat daarnaast ligt, alle Just aan natuurlijke dingen wordt als een roof aan den Hoogste verworpen en uitgedreven.

Dan haalt Prof. Eucken Dilthey aan die zegt: deze »Religiosität" onderscheidt zich van die van Luther door de ruwe plichten van den in een strenge dienst staanden krijger Gods, die elk levende moment vervullen. Zij onderscheidt zich van de Katholieke vroombheid door de in haar ontbenden kracht der zelfstandige actie. Dat maakt haar karakter uit, evenals mit het princip van de heer- schappij Gods en de verkiezing, die religieuze ver- vulling van het gansche leven volgt; evenals in de heerschappij Gods nu ook elke verdere en nauwere betrekking tot andere menschen zijn motief heeft en zelfs een stoute hardheid tegen de vijanden Gods hier religieus »begründet" wort.

Eucken gaat dan verder: met zulk een op den voorgrond treden van den almachtigen wil Gods en onvoorwaardelijke gehoorzaamheid van den mensch, staat in nauw verband de wederopname van den oud-testamentischen gedachtegang, gelijk dat in het Gereformeerde gemeentelieven gesien wordt. Het is een leven vol van diepen ernst en schijnbaar